

PB-PP
BELGIE(N)-BELGIQUE

Sint-Guthago Tijdingen

Mededelingenblad van de
Geschiedkundige Kring van de Zwinstreek

Sint-Guthago

Nr. 569

P209467

juli 2025

Lidmaatschapsbijdrage België : 25 euro op rekening : IBAN BE82 8601 0615 5768;
BIC code: SPAABE22 (Centea). Lidmaatschapsbijdrage buitenland : 30 euro.

Uitgever : Fons Theerens, Jan Devischstraat 109, 8300 Knokke-Heist

Postkantoor van afgifte: 8300 Knokke-Heist 1

Het mededelingenblad hoort bij *Rond de poldertorens*, het ledenblad van Sint-Guthago,
en verschijnt maandelijks behalve in januari, juli en augustus.

**Geschiedkundige Kring Sint-Guthago
van de Zwinstreek
Lid van Heemkunde West-Vlaanderen vzw**

Maatschappelijke zetel : Fons Theerens, Jan Devischstraat 109,
8300 Knokke-Heist

Correspondentieadres : Johan Deckers, De Terp 8, 8301 Knokke-Heist

Het Bestuur :

Erevoorzitters :

François baron van der Elst, Spegelsweg 2, 8340 Oostkerke

Voorzitter :

Caroline Terryn, Kasteelstraat 69, 8340 Moerkerke, tel 0495 12 45 29

caroline.terryn@telenet.be

Secretaris :

Fons Theerens*, Jan Devischstraat 109, 8300 Knokke, tel (050) 625309

fons.theerens@knokke-heist.eu

Penningmeesteres :

Nicole Vanden Weghe, Visserstraat 22, 8340 Moerkerke, tel (050) 500180

nicole.vanden.weghe@skynet.be

Hoofredacteur Rond de Poldertorens :

Noël Geirnaert*, Hugo Verrieststraat 5, 8000 Brugge, tel. 0477 592 665

famgeirnaert@skynet.be

Leden :

Etienne Decaluwé, Keuvelhoekstraat 54, 8300 Knokke, (050) 601023

etienne.decaluwe@gmail.com

Johan Deckers, De Terp 8, 8301 Knokke-Heist, tel 0487 907771

johan.deckers@skynet.be

Thomas Hoeberigs, Westkapelsesteenweg 71, 8380 Dudzele, tel 0474 597158

thomas.hoeberigs@knokke-heist.be

Jan Hutsebaut, Berg 59, 9950 0484 773 447 Waarschoot;

jan.hutsebaut@damme.be

Jan Kamoen*, Visserstraat 22, 8340 Moerkerke, tel (050) 500180

jankamoen@skynet.be

Jan Tillemans, Kleine Molenstraat 1A, 8380 Dudzele, tel 050 604135

jan.tillemans@telenet.be

* Zijn tevens lid van de redactieraad Rond de Poldertorens en St.-Guthago Tijdingen

Verslag bezoek Uilenspiegelmuseum

Op zondag 25 mei 2025 waren er 17 geïnteresseerden voor de rondleiding door Jan Hutsebaut. Hij is sinds 1999 conservator van het museum, dat in 2024 werd heringericht.

Tijl Uilenspiegel is niet onder een noemer te vatten: was het een schurk, een nar, een held? Het is een literaire figuur met vele gedaantes. Toch is er iets dat hem herkenbaar maakt: humor. Dat is zijn wapen waarmee hij ons al eeuwenlang een spiegel voorhoudt.

Al 500 jaar wordt er over hem geschreven en elke tijd maakte er andere verhalen van, maar de nieuwe museumopstelling focust helder op twee publicaties: de alom gekende versie van Charles De Coster uit 1867 - een 500 pagina tellende roman die zich afspeelt in de 16de eeuw - enerzijds en anderzijds een dun boekje van Hermann Bote van rond 1500, de oudst gekende gedrukte versie.

Vóór Bote bestond er al een Uilenspiegeltraditie. Of Uilenspiegel een historisch personage was of een combinatie van verschillende bestaande personen, is onduidelijk. Zeker is dat Hermann Bote zich gebaseerd heeft op verhalen van diverse oorsprong, wat ook het heterogene karakter van zijn Uilenspiegelfiguur verklaart: een wijze nar, een deugniet, maar vaak een niets ontziende schurk. In zijn voorwoord verwijst Bote zelf naar verhalenbundels waaruit hij histories genomen heeft, zoals de *Pfaffe vom Kalenberg* (1473) of *Pfaffe Amis* (ca. 1230).

Rond 1500 schreef Hermann Bote in een reeks van 96 korte, losstaande verhalen het levensverhaal van Tijl Uilenspiegel. Overal waar hij verschijnt, brengt hij de grootste chaos tot stand. Hij trekt alleen door de wereld. In 1350 sterft Uilenspiegel te Mölln, een

plaatsje in Duitsland. Via deze, vaak wansmakelijke, figuur houdt

alen spiegel **Van vlespieghels leuen**

**Eñ schimpellicke werckē / cñ wōderlücke auontueren die
hi hadde want hi en liet hem gheen boeluerie verdiēten.**

Titelpagina van *Ulenspiegel*. Antwerpen, [1526-1532].

Bote de wereld een spiegel voor: hij toont een samenleving beheerst door zondige dwaasheid.

Een voorbeeld van zo'n platvloerse grap is deze:

Uilenspiegel wordt als nieuwe koster aangesteld. Enkele dagen later stond de pastoor voor het altaar en Uilenspiegel schikte zijn kleet. De pastoor liet een wind die luid weerklonk in de lege kerk. "Welk soort wierook is dit?" vroeg Uilenspiegel. "Dat zijn je zaken niet," antwoordde de pastoor kortaf. "Ik ben baas in mijn kerk. Als ik wil, schijt ik zelfs midden in de kerk."

"Ik wed voor een vat bier." reageerde Uilenspiegel, "dat u dat niet doet." "Je denkt dat ik niet durf," zei de pastoor. Hij keerde zich van het altaar, ging zitten en deed zijn gevoeg. "Koster, ik heb dat vat bier gewonnen!" "Wacht eens even." zei Uilenspiegel, "laten we eerst zien of dit wel het midden van de kerk is." Uilenspiegel mat alles goed na, stelde vast dat het hoopje niet in het midden van de kerk lag en won een vat bier.

De woorden van de pastoor worden hier dus letterlijk opgevat. Ook woordspelingen en woordgrappen zijn typisch voor de taalgevoeligheid van Tijl volgens Bote.

Botes *Ein kurtzweilig lesen von Dyl Uilenspiegel* was een instant succes met verschillende vertalingen in het begin van de 16de eeuw. Meestal is het uitgegeven als een volksboekje met bij elk verhaal een houtsnede. Doordat die versleten, was de kwaliteit van de prenten soms ondermaats. Een uitzondering vormen de verfijnde houtsneden uit een Latijnse vertaling. Heel moeilijk Latijn, typisch voor geleerde humanisten, aldus Jan Hutsebaut.

In 1867 publiceerde Charles De Coster *La légende d'Ulenspiegel*, een historische roman met Tijl Uilenspiegel in de hoofdrol. Het verhaal speelt zich af in de woelige 16de eeuw. De grappenmaker Uilenspiegel ontpopt zich doorheen het boek tot een fervente vrijheidsstrijder. Hij krijgt daarbij de steun van zijn geliefde Nele – het hart van Vlaanderen – en zijn kompaan en levensgenieter Lamme Goedzak, de buik van Vlaanderen.

De Coster schrijft niet langer afzonderlijke verhalen. En vooral, Uilenspiegel wordt een symbool voor elke strijd tegen onrecht en onderdrukking. Zo houdt De Coster zijn 19de-eeuwse tijdgenoten een spiegel voor. De progressieve liberaal De Coster schrijft over de inquisitie, maar verwijst naar de macht van de kerk in zijn eigen tijd. In Tijls opdracht 'Vind de Zeven, zoek de Gordel' verwijst de zeven naar de Vrijmetselaarssymboliek (de 7 burgerdeugden, als spaarzaamheid, wedijver, liefde,...) en de Gordel naar de Schelde als symbool voor de samenwerking tussen België en Nederland. Zij moesten één sterk blok vormen tegen de uitbreidingsgedachten van Napoleon III, die net als zijn voorgangers Napoleon en Lodewijk XIV de Schelde als zijn natuurlijke grens zag. Naast een politieke roman is *La légende d'Ulenspiegel* ook een liefdesroman en een historische roman. Zo neemt Tijl deel aan de beeldenstorm in 1566 in de kathedraal van Antwerpen. Volgens de folklore kon een meisje voorkomen dat iemand werd opgehangen als ze hem ten huwelijk vroeg en zo werd Tijl door Nele van de galg gered.

De Coster had een Vlaamse vader en een Waalse moeder. Hij was journalist bij antiklerikale bladen. Zijn *Legende* kende in 1867 geen succes; een heruitgave met illustraties van o.m. Félicien Rops al evenmin. In 1869 zou hij aan TBC overlijden, berooid op een zolderkamer in Elsene. Vandaag wordt *La Légende d'Ulenspiegel* beschouwd als het startsignaal voor de Franstalige literatuur in België en als een belangrijke pijler van de Vlaamse identiteit. Maar dat is niet altijd het geval geweest en zijn succes heeft op zich laten

wachten. De generatie van C. Lemonnier, E. Verhaeren, M. Maeterlinck en co vinden er de stimulans om afstand te nemen van de Franse literaire modes. In de twintigste eeuw hebben meerdere grote auteurs hun inspiratie in dit boek gevonden of hebben er bewerkingen van voorgesteld. Zo hebben Michel de Ghelderode en Hugo Claus er toneelvoorstellingen uit gepuurd. Internationaal telt men een dertigtal vertalingen.

In de bovenste museumzaal komen verschillende thema's aan bod waarbij het Uilenspiegelverhaal telkens in de tijd en de wisselende tijdsgeest geplaatst wordt. In 1570, tijdens de contrareformatie, worden de Uilenspiegelboeken, waarin veel met de clerus wordt gespot, op de index geplaatst. Maar blijkbaar is de vraag zo groot dat er een gekuiste versie komt: de 'pastoor' wordt vervangen door een 'heer' en al te gortige passages geschrapt.

In katholiek Vlaanderen inspireert Jan Bruylants zich in 1904 voor zijn *Uilenspiegel in Vlaanderen* op Charles De Coster, maar de held is niet langer een geus die strijdt tegen de katholieke kerk in de 16de eeuw, maar een katholiek die het tijdens de Franse bezetting eind 18de eeuw opneemt voor de vrijheid van godsdienst en de biecht ernstig neemt. In 1960 werd er op basis daarvan een jeugdreeks voor TV gemaakt met Senne Rouffaer.

Uilenspiegel wordt gerecupereerd voor de meest uiteenlopende politieke strekkingen. *Tijl* was in de Tweede Wereldoorlog de naam van zowel een verzetsblad als het maandblad van de Hitler-Jugend Vlaanderen. Indrukwekkend is de wand waarop een grote affiche uit 1943 hangt waarin de Waffen SS oproept om net als Uilenspiegel ten strijde te trekken tegen communistisch Rusland. Vlak ernaast hangt een krantenartikel van een communistisch blad dat oproept om in naam van Uilenspiegel in het verzet te gaan.

De link met Damme is niet enkel de beroemde openingszin van Charles De Coster: *In Meimaand als de hagedoorn in bloei stond, werd te Damme, in Vlaanderenland, Uilenspiegel, de zoon van Klaas, geboren*. Ook al in de 17de-eeuwse volksboekjes was er een link met Damme, maar dan enkel omdat hij er werd begraven. In het boekje van Van Paemel uit 1640 wordt er verwezen naar zijn grafzerk. Dat bracht nieuwsgierigen op de been en zij troffen onder de kerktoren een oude grafsteen aan. Alleen, het was uiteraard niet die van de legendarische Tijl, maar van Jacob Van Maerlant. In het museum staat een replica op ware grootte. De meeste museumstukken – een collectie van 9.000 exemplaren! – zijn uiteraard publicaties. Naast boekillustraties worden affiches en enkele beelden tentoongesteld. Er werd ook een mooie reeks ontwerptekeningen voor kostuums voor een opera uit 1899 aangekocht.

De conservator, Jan Hutsebaut, heeft in de laatste vijftientig jaar een indrukwekkende verzameling samengesteld en ze overzichtelijk en mooi geëxposeerd. Hij vertelde twee uur lang gepassioneerd over deze enigmatische figuur die zich in de loop van meer dan 500 jaar geschiedenis telkens opnieuw uitvond en navolging kreeg. Vandaag is een YouTube-fenomeen als Acid misschien wel de moderne Uilenspiegel.

800 jaar Begijnhof van Brugge

Van 6 juni tot 28 september 2025 laat Stad Brugge het Begijnhof schitteren met een gevarieerd cultureel programma dat de ziel van deze bijzondere plek tot leven brengt. Met verschillende gratis expo's en een uitgebreid randprogramma valt er voor Bruggelingen en bezoekers deze zomer altijd wel iets te beleven in het Begijnhof. In Begijnhof huisje nummers één en drie kan je genieten van de tentoonstelling 'Beschermd en geborgen. 800 jaar verrassende geschiedenis van het Brugse begijnhof'. Al eeuwenlang is het Begijnhof een plek van luwte, spiritualiteit, solidariteit en ondernemerschap. En vooral: een stad van vrouwen. Zij nemen ons mee doorheen de eeuwenlange geschiedenis van de levens die er geleefd werden en van de site. In een workshopruimte kunnen gezinnen creatief aan de slag: wat willen zij bewaren voor de toekomst?

De materiële en immateriële waarden van het Begijnhof zijn recent in kaart gebracht, zodat doordacht kan worden nagedacht over de toekomst van deze plek. De stand van zaken van dat masterplan kom je te weten in Begijnhof nr. 3.

**Zeemeermin uit wilgenhout van HEY
verkozen tot Museumstuk van het jaar!**